

ПРИРАЧНИК

ЗА ПРИМЕНА
НА ФАКУЛТАТИВНИОТ ПРОТОКОЛ
НА КОНВЕНЦИЈАТА
ЗА ЕЛИМИНАЦИЈА НА СИТЕ ФОРМИ
НА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ЖЕНИТЕ

ПРИРАЧНИК

ЗА ПРИМЕНА НА ФАКУЛТАТИВНИОТ ПРОТОКОЛ
НА КОНВЕНЦИЈАТА
ЗА ЕЛИМИНАЦИЈА НА СИТЕ ФОРМИ
НА ДИСКРИМИНАЦИЈА ВРЗ ЖЕНИТЕ

* ОВОЈ ПРИРАЧНИК Е НАМЕНЕТ ЗА ПРАВНИ ПРАКТИЧАРИ,
ГРАЃАНСКИ ЗДРУЖЕНИЈА И ЖЕНИ ЧИИШТО ПРАВА
ГАРАНТИРАНИ СО КОНВЕНЦИЈАТА СЕ ПОВРЕДЕНИ.

ПРИРАЧНИК - За примена на Факултативниот протокол на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените

* Овој прирачник е наменет за правни практичари, граѓански здруженија и жени чишто права гарантирани со конвенцијата се повредени.

ИЗДАВАЧ: Хелсиншки комитет за човекови права,
претставуван од претседателот на УО, проф. д-р Гордан Калаџиџев

УРЕДНИК: Уранија Пировска,
извршна директорка на Хелсиншкиот комитет за човекови права

АВТОР: Хајди Штерјова Симоновиќ

КОАВТОР: Татјана Стоиленовска

ЛЕКТОР: Дејан Василевски

**ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН
И ПЕЧАТЕЊЕ:** Релатив

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

316.647.82-055.2(094.2)(035)
341.231.14-055.2(094.2)(035)

ШТЕРЈОВА Симоновиќ, Хајди

Прирачник за примена на Факултативниот протокол на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените / автори Хајди Штерјова Симоновиќ, Татјана Стоиленовска. - Скопје : Хелсиншки комитет за човекови права на Република Македонија, 2019. - [28] стр. ; 21 см

Публикацијата е во рамки на проектот: „Жените имаат права“

ISBN 978-608-4790-62-4

1. Стоиленовска, Татјана [автор]

а) Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација на жената - Прирачници
COBISS.MK-ID 111296522

Програмата
е финансирана
од Европската Унија

Овој документ е изработен во рамките на проектот „Жените имаат права“, имплементиран од Хелсиншкиот комитет за човекови права, во рамките на Регионалната програма на Европската унија и UN Women „Спречување на насилството врз жените во Западен Балкан и Турција: Имплементирање на норми – промена на ставови“.

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската унија. Нејзината содржина е единствена одговорност на Хелсиншкиот комитет и нужно не ги одразува ставовите на Европската унија. Содржината на оваа публикација не ги одразува нужно ставовите на Телото на ОН за родова еднаквост и зајакнување на жените UN Women, неговиот Извршен одбор или земјите-членки на Обединетите нации. Озаките во оваа публикација не имплицираат мислење за правниот статус на која било земја или територија, нејзините органи или за ограничување на границите. Текстот не е уреден според официјалните стандарди за објавување и UN Women не прифаќа никаква одговорност за грешки.

СОДРЖИНА

Предговор.....	6
1. Вовед – Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените.....	9
2. За Факултативниот протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените (Optional Protocol to CEDAW).....	13
3. Стратешко водење на случај со цел искористување на механизмот на постапка за поднесување на индивидуални жалби пред Комитетот.....	17
3.1. Идентификување случај.....	19
3.2. Мотивирање на жртвата/жрвите.....	20
3.3. Обезбедување докази.....	20
3.4. Исцрпување на сите национални правни лекови.....	20
3.5. Подготовка на индивидуална жалба.....	22
3.6. Текот на постапката и комуникација со Комитетот ЦЕДАВ при поднесена индивидуална жалба и следење на спроведување на препораките добиени од Комитетот.....	23
4. Придобивките и недостатоците од користење на овој механизам.....	25
5. Препораки за правни практичари, граѓански организации и жени чишто права се повредени.....	27
Библиографија.....	29

ПРЕДГОВОР

Република Северна Македонија е една од земјите што имаат пристапено кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените (ЦЕДАВ)¹, како и Факултативниот протокол кон неа, со што се обврза како договорна страна да ги гарантира, заштити и унапреди правата на жените и девојчињата, а особено да превенира, заштити и на крајот да ги елиминира сите форми на дискриминација врз жените и девојчињата на својата територија.

Меѓутоа, многу години во практиката оваа обврска на државата не заживеа, а најгласни во прозивањето на државата за нејзините обврски од оваа конвенција како обврзна страна беа граѓанските организации, правните експерти и мал број на правни практичари. Секојдневно сме сведоци на постојана системска дискриминација и грубо кршење на правата на жените и девојчињата во Македонија, но досега немаме информација дека сè до 2019 година не е поднесена ни една индивидуална жалба до Комитетот ЦЕДАВ, повикувајќи се на Факултативниот протокол на ЦЕДАВ.

Хелсиншкиот комитет и другите граѓанските организации ја увидоа моќта на овој механизам што им стои на земјите-потписнички на располагање и со помош на донатори и меѓународни експерти почнаа процес на идентификување случаи што би можеле да се поднесат до Комитетот ЦЕДАВ како индивидуални претставки.

Процесот предводен од Хелсиншкиот комитет за човекови права се состоеше од спроведување обуки за јакнење на капацитетите на граѓанските организации за користење на овој механизам за заштита на правата на жените и работни состаноци на граѓански организации, каде што обучувачи беа меѓународни правни експерти за Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жени и девојчиња. По обуките, се прејде кон анализа и идентификување на утврдување случај/и што ги исполнуваат условите за допуштеност (admissibility criteria), односно услови за почнување постапка пред Комитетот ЦЕДАВ, подготвување на индивидуална жалба и нејзино поднесување до Комитетот ЦЕДАВ и информирање на граѓанските организации што учествуваа во целиот процес за постапката за поднесување.

Случајот што беше идентификуван како соодветен за застапување пред Комитетот ЦЕДАВ, претходно бил воден пред домашните судови, а бил поддржан со финансиски средства на Здружението за здравствена едукација и истражување Х.Е.Р.А. **Претставката беше поднесена на 25 мај 2019 година и се очекува резултат и финално мислење од Комитетот ЦЕДАВ.**

¹ CEDAW – Convention on Elimination on all Forms of Discrimination against Women.

Како краен производ на гореспоменатиот процес е информативниот прирачник, што е наменет за сите други граѓански организации, правни експерти и правни практичари, стручни лица, со цел да им го олесни процесот на идентификување, планирање, водење случаи на прекршување права и дискриминација врз жени и девојчиња и искористување на механизмите на заштита што се утврдени со Конвенцијата ЦЕДАВ.

Би сакале да ја изразиме својата благодарност до Наташа Бошкова, правна експертка, која го водеше процесот на подготвување на претставката и даде свој придонес при изготвувањето на овој прирачник, како и на Милена Кадиева, меѓународен експерт за човекови права, која несебично ни даваше совети и експертиза во целиот процес.

Со почит,
Авторките на прирачникот

1.

**Вовед –
Конвенцијата
за елиминација
на сите форми
на дискриминација
врз жените**

Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените (ЦЕДАВ), како документ на Обединетите нации, е усвоена од Генералното собрание на ОН на 18 декември 1979 година, а влезе на сила на трети септември 1981 година, откако дваесетте земји-потписнички ја ратификуваа. Досега е потпишана и ратификувана од 187 земји, меѓу кои и Република Северна Македонија.

Речиси секогаш практичарите се прашуваат зошто е потребен нов документ за заштита на правата на одредена група луѓе, кога веќе постојат документи што генерално ги штитат правата на сите луѓе, па вклучително и на жените. Треба да разбереме дека жените не претставуваат група луѓе, туку тие се половина од населението. Во конкретниот случај, потребата за заштита на правата на жените и девојчињата со посебна конвенција произлегува оттаму што ширум светот дури и во најдемократски развиените земји, жените и девојчињата не се еднакви со мажите и момчињата, дека сè уште „владее“ традиционалната поделба на улогите во општеството и сè уште жените и девојчињата се поизложени на насилство и експлоатација. Иако 142 земји во светот во својот Устав ја гарантираат еднаквоста на жените и мажите, во 52 држави во светот тоа сè уште не е случај.²

Со Конвенцијата формиран е и Комитет ЦЕДАВ, кој сè до донесување на Факултативниот протокол во 1999 година има повеќе консултативна улога и советодавна улога. Согласно член 18 од Конвенцијата, државите-членки во период од една година откако ја ратификувале, имаат обврска до Комитетот ЦЕДАВ да поднесат **иницијален извештај со кој** ќе ја објаснат дотогашната состојба во однос на обврските од Конвенцијата.

По иницијалниот извештај, државите-членки имаат обврска на секои четири години да поднесуваат периодичен извештај за напредокот и за имплементацијата на обврските од Конвенцијата, но и препораките дадени од Комитетот ЦЕДАВ во претходниот периодичен извештај.

На следниот линк може да се пристапи до поднесоците на сите земји-потписнички на Конвенцијата за изминатите години: <https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/SitePages/Home.aspx>. За да се проверат поднесоците за Република Северна Македонија се одбира поддатотеката МКД.³

2 Women and Sustainable Development Goals, UN Women Publication.

3 <https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/SitePages/Home.aspx?RootFolder=%2FTreaties%2FCEDAW%2FShared%20Documents%2FMKD&FolderCTID=0x012000DD93400896704142AD4D9FB3367C6D08&View=%7B7C84768F%2D057C%2D4294%2D8DFF%2D29C8D154EFF3%7D>

Доколку Комитетот ЦЕДАВ побара вонреден извештај за одредена конкретна состојба или повреда на правата на жените, државите-членки исто така имаат обврска да одговорат и да достават извештај до ЦЕДАВ. Вонредни извештаи се поднесуваат во случаи кога има веродостојни и соодветни информации дека во конкретната држава се случуваат тешки и сериозни повреди на човековите права на жените и сторените повреди се родово-засновани.

Досега, Комитетот ЦЕДАВ во пет случаи има повикано одредени држави-членки да поднесат вонредни извештаи, а овие вонредни извештаи не можат да се сметаат за замена за иницијалниот извештај и за периодичните извештаи што државата-членка има обврска да ги поднесува до Комитетот ЦЕДАВ.

Република Северна Македонија досега има поднесено иницијален извештај и шест периодични извештаи, од кои последниот е од 2017 година. По секој извештај нашата држава добива препораки за имплементација што треба да ги спроведе до следното известување, а за најзначајните препораки или за прашања за кои е важна побрза реакција и посериозен пристап, дава пократок рок за известување во рок од две години од донесувањето на клучните согледувања.

Процесот на разгледување на извештаите поднесени од државите се одвива на претходно закажани сесии на Комитетот ЦЕДАВ. За секоја сесија, Комитетот ЦЕДАВ одбира кои држави-членки ќе ги разгледува следните три сесии, за што уредно се известуваат и државите-членки, но и граѓанското општество.

По поднесување на секој периодичен извештај, Комитетот составува листа на прашања (list of issues), што ја доставува назад до државите-членки, кои треба во писмена форма да дадат одговори назад до Комитетот. Потоа, на закажана сесија, се спроведува дијалог помеѓу државата и Комитетот на начин што делегација од претставници на државата го образложуваат поднесениот извештај, а потоа одговараат на конкретни прашања на присутните членови на Комитетот. При подготовка на листата на прашања, Комитетот ЦЕДАВ ги црпи и информациите од извештаите во сенка (shadow reports) поднесени од невладините организации.

Покрај обврската на државата за поднесување на иницијален извештај и периодични извештаи и нивно образложување пред Комитетот ЦЕДАВ, иако формално правно не е задолжително, како дополнување на овој процес е поднесувањето на т.н. извештаи во сенка (shadow reports), што ги поднесуваат, пред сè, граѓански организации, самостојно или како мрежи и коалиции што работат на полето на заштита на правата на жените и девојчињата.⁴

Покрај државата, свои информации во форма на извештаи можат да поднесат и независните институции за човекови права и граѓанските организации. Процесот на поднесување извештаи во сенка е особено важен, бидејќи на тој начин Комитетот ЦЕДАВ добива поцелосна слика за состојбата и проблемите во врска со почитување на ЦЕДАВ, но и поцелосна слика за имплементацијата на одредбите од конвенцијата, како и препораките дадени Комитетот од претходниот циклус на известување. Исто така, постои можност, согласно процедурите на ОН, Комитетот, претставници и на граѓанските организации и на независните институции за човекови права на посебна сесија пред одржување на дијалогот помеѓу државата и Комитетот да дадат свое кратко излагање во однос на нивните наоди и препораки и да присуствуваат за време на дијалогот на кој се разгледува извештајот на нивната држава без право да земат збор. Присутните членки на Комитетот ЦЕДАВ за време на дијалогот можат да постават прашања до претставниците на државата кои произлегуваат од извештаите во сенка или од излагањето на претставниците од граѓанските организации и со тоа директно да ги соочат со одредени проблеми или факти во однос на состојбата на жените во конкретната држава.

Иако навидум почитувањето на правата загарантирани со ЦЕДАВ и почитувањето на препораките дадени од Комитетот ЦЕДАВ зависи, пред сè, од политичката волја на државата, сепак практиката покажува дека, користејќи го овој процес на инволвираност, граѓанските организации преку своите извештаи во сенка успеале да покренат одредени прашања на кршење на правата на жените и да издејствуваат одредени промени во своите држави, благодарение на препораките добиени од Комитетот ЦЕДАВ.

4 Извештаите во сенка од невладиниот сектор можат да се најдат на следниов линк: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/countries.aspx?CountryCode=MKD&Lang=EN&fbclid=IwAR1ADr7A8V83IKCalxul___6X2By30GXpuS6ZCs8T7k9EE XD_bOxqrf85FA.

2.

**За Факултативниот
протокол кон Конвенцијата
за елиминација на сите
форми на дискриминација
врз жените
(Optional Protocol to CEDAW)**

Имајќи ги предвид сите погоренаведени состојби, како и фактот дека, и покрај постоење на ваква конвенција, државите-членки сè уште не се потрудиле доволно да ги елиминираат сите форми на дискриминација врз жените и девојчињата и дека дел од државите не ги спроведуваат препораките дадени од Комитетот ЦЕДАВ, се покажало дека е потребно воведување на некаков посилен механизам на заштита од декларативно потпишување на правен документ каков што е Конвенцијата.

Затоа, Собранието на Обединетите нации на десетти декември 1999 година го усвојува Факултативниот протокол кон Конвенцијата, кој овозможува два механизам за заштита на правата на жените и девојчињата загарантирани со Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените.

Со Факултативниот протокол кон Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените се воведуваат механизми на правна заштита на правата загарантирани со Конвенцијата ЦЕДАВ со цел да се зајакне заштитата и посилно да се обврзат државите да ги заштитат правата на жените и девојчињата. Како механизми на заштита воведени се две процедурални постапки, и тоа постапка за поднесување на индивидуална претставка (Communication Procedure) и истражна постапка (inquiry procedure).

Постапка за поднесување на индивидуални претставки (Communication Procedure)

Со постапката за поднесување на индивидуални жалби пред Комитетот ЦЕДАВ се дава директна заштита на жртва/жртви на дискриминација и повреда на правата на жени загарантирани со Конвенцијата.

За да може да се поднесе индивидуална жалба до Комитетот ЦЕДАВ потребно е да бидат исполнети прво критериумите за допуштеност (admissibility criteria), а тоа се:

1. Да се исцрпени сите ефективни домашни правни лекови;
2. Да се поднесе во рок од шест месеци од исцрпување на сите домашни правни лекови;
3. Во постапката пред националните тела/судови жртвата да се повикала на родова дискриминација;
4. Барањето да се однесува на повреда на правата на жените загарантирано со Конвенцијата;
5. Да не е претходно искористено правото за жалба до Комитетот или да не се води постапка пред друг меѓународен орган или тело;
6. Да постои мотивација кај жртвата на повредата да го поднесе барањето и да истрае докрај (не се дозволени анонимни жалби, ниту жалби во име на друг);
7. Да се поднесе на еден од официјалните јазици на Обединетите нации (цела комуникација оди на еден од овие јазици).

Комитетот може да донесе одлука дека постои повреда на правата и дискриминација и доколку утврди повреда на правата и дискриминација ќе даде одредени препораки како властите можат да ги поправат повредите и да ги отстранат последиците. Исто така, со индивидуалната жалба може да се бара од Комитетот да определи привремени мерки до државата-членка со цел да се спречат неправливи штети по подносителот на жалбата.

Истражна постапка (Inquiry Procedure)

Покрај индивидуални претставки за конкретна повреда/или случај на дискриминација, кога постојат веродостојни информации за системско, долготрајно и сериозно/тешко прекршување на правата на жените во една држава, постои можност да се поведе истражна постапка за проверка на ваквите тврдења и информации. Ваквата постапка Комитетот може да ја поведе по службена должност, но и по поднесено барање за поведување на истражна постапка.

Барање за истражна постапка може да поднесе една жртва, група жени засегната од системското кршење на правата, но и граѓански организации и коалиции што работат на заштита на правата на жените генерално или одредена група жени.

Најчесто, за да може да се поднесе барање за истрага до Комитетот ЦЕДАВ потребно е да бидат исполнети следниве услови:

8. Да станува збор за тешка/сериозна повреда на права на жени; или
9. Да станува збор за системска повреда направата на жени во таа држава.

Во оваа постапка, Комитетот, доколку најде дека информациите се веродостојни и издржани, може да определи еден или повеќе свои членови кои ќе извршат истрага и кои ќе ги проверат добиените информации за кршењето на правата на жените во конкретната држава.

При спроведувањето на истрагата, Комитетот ги проверува информациите, испраќа свои претставници во земјата, може да оствари контакти со дел од жртвите, со релевантни организации и институции во државата, како и со други чинители што би можеле да дадат корисни информации во врска со конкретното прекршување. Досега, Комитетот има спроведено три вакви истраги во три држави – Канада, Мексико и Филипини.

Во 2017 година граѓански организации од Република Северна Македонија поднесоа барање за поведување на истражна постапка, но тоа не беше прифатено до Комитетот без јасно образложение за причините за неповедување истрага.⁵

⁵ ХОПС Опции за здрав живот Скопје. www.hops.org.mk.

3.

**Стратешко водење
на случај со цел
искористување на
механизмот на постапка
за поднесување на
индивидуални жалби
пред Комитетот**

Во претходната глава (3) беа наведени критериумите што треба да се исполнат за да може да се поднесе индивидуална жалба до Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените – Комитетот ЦЕДАВ (CEDAW Committee). Еден од условите беше да се исцрпат сите домашни ефективни правни лекови, друг услов е тврдењето за постоење дискриминација и барањето за заштита од родово-предизвикани повреди на правата да биде изнесено уште пред националните судови и органи и во домашните постапки да се бара заштита од ваквите прекршувања. Трет услов е правото на заштита да не се барало или да не се бара истовремено во постапки пред други меѓународни тела и органи (на пример, пред Европскиот суд за човекови права или друго тело на ООН). Од тие причини, потребно е стратешко планирање при водењето на постапките уште од почеток пред националните судови и органи.

Меѓутоа, пред сè, мораме да објасниме што претставува стратешко водење случаи (стратешко застапување – strategic litigation).

Стратешкото застапување има цел да направи поширока општествена промена преку покренување и водење на индивидуален случај на повреда на правата. Целта е преку правни средства да се отстрани неправдата што е создадена преку несоодветни закони, политики или практики. Оттука, една од стратегиите за елиминирањето на историски присутната системска дискриминација врз жените е водење случаи за заштита и унапредување на правата на жените, елиминирање на родово базираната дискриминација.

Пристапот за стратешкото застапување во случаи на системска дискриминација или кршење на правата на жените попрактично е доколку се има тимски пристап кон работата. Кога се зборува за тимски пристап, не се мисли само на тим од добри адвокати/адвокатки, туку тим во кој своја улога ќе има и жртвата/жртвите, професионалци кои располагаат со потребната експертиза, професионалци кои ќе овозможат психосоцијална поддршка на жртвите и помош од граѓански здруженија и фондации што искусно, експертски, а по потреба и финансиски ќе го поддржат и ќе го олеснат целиот процес, кој не е брз, евтин и ниту е лесен. Стратешкото застапување не е само судско застапување туку и организирање на други активности, лобирање, застапување, кампањи, зајакнување на заедницата и сл. Токму поради тоа се разликува од стандардното судско застапување што не мора нужно да е тимски.

Резултатите од стратешкото застапување успешно се применуваат и влијаат врз креирањето на јавните политики, промена на законската регулатива, но и промена на практиката. За да бидеме сигурни дека за одреден случај ќе може да се искористи и механизмот на поведување постапка по индивидуална претставка пред Комитетот ЦЕДАВ, пред сè, потребно е:

- Да се идентификува соодветен случај;
- Да се мотивираат жртвите за поведување и истрајност во постапките;
- Да се обезбедат сите докази;
- Да се воспостави и да се води случајот врз одредбите на Конвенцијата и други меѓународни и регионални документи за заштита на човекови права;
- Да се исцрпат сите ефективни правни лекови на национално ниво;
- Да се подготви правилно индивидуалната жалба, следејќи го образецот што го пропишува Комитетот;
- Да се води навремена и правилна комуникација со Комитетот и да се следи спроведувањето на препораките дадени во одлуката на Комитетот.

3.1. ИДЕНТИФИКУВАЊЕ СЛУЧАЈ

Со цел да можеме да очекуваме успех во постапката, потребно е многу внимателно да се избираат случаите што ќе се застапуваат. Потребно е на почетокот да се креира стратегија за водење на случајот преку идентификување на сите внатрешни и надворешни ризици, идентификување на слабите и силните страни на случајот, веројатноста за успех во постапката, можноста за докажување, слична правна практика на Комитетот или други меѓународни и регионални тела за човекови права и сл. Исто така, многу е важно од почетокот случајот да се креира и да се води на начин на кој можат да се искористат регионалните и меѓународните механизми, во конкретниот случај механизмот за поведување постапка по индивидуална жалба утврден со Факултативниот протокол на ЦЕДАВ. Тоа не значи дека при водење на постапките пред националните судови и органи не треба да се обидеме да успееме, меѓутоа случајот треба се води на начин со кој би се исполниле критериумите утврдени со ЦЕДАВ, за да може потоа да се поведе постапката по индивидуална жалба.

3.2. МОТИВИРАЊЕ НА ЖРТВАТА/ЖРТВИТЕ

При водење на стратешки случаи, особено на случаи каде што жртвите се маргинализирани и ранливи жени, се соочуваме со ризикот од недостаток на мотивација или губење на мотивацијата за водење на постапките. Ова особено доаѓа до израз кога постапките траат многу долго, кога жртвите се соочиле со губење на сите постапки што се воделе пред националните судови. Особено се истакнува ситуацијата кога жртвите за време на водење на постапките пред националните судови и органи се дополнително виктимизирани од органите во постапката. Од тие причини потребно е од почеток да се направи план и стратегија за мотивирање на жртвите, а пожелно е тоа да се прави со тим од професионалци кои кога е потребно или одвреме-навреме ќе даваат психосоцијална поддршка на жртвата.

3.3. ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ДОКАЗИ

За успешно водење на која било постапка неопходно е навремено прибирање, обезбедување и чување на сите расположливи докази. Затоа уште пред формалното поведување постапка пред домашните судови потребно е да се води сметка за доказите (на пример, во случаите на домашно насилство жртвите не ги пријавуваат секогаш сите ситуации на насилство, не ги чуваат секогаш медицинската документација или фотографиите од повреди и слични доказни средства), па затоа е потребно жртвите веднаш штом ќе биде идентификуван случајот да бидат правилно советувани и упатувани за да не се изгубат скапоцени докази.

3.4. ИСЦРПУВАЊЕ НА СИТЕ НАЦИОНАЛНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

Откако ќе се идентификува случајот, ќе се мотивира жртвата и ќе се обезбедат потребните докази, потребно е да се поведат и да се довршат сите постапки утврдени со домашното законодавство, што се сметаат за ефективни правни лекови во заштитата на конкретното повредено право на конкретна/и жртва/и. Доколку не бидат исцрпени сите ефективни правни лекови за заштита пред националните судови и органи, Комитетот ЦЕДАВ може да ја отфрли како недопуштена (inadmissible).

Меѓутоа, тука особено треба да се внимава дека во постапките пред националните судови и органи жртвата се повикала на дискриминација и прекршување на правото загарантирано со Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените, како и дека се повикала на родово засновано прекршување или дискриминација.

Доколку при водењето на постапките пред националните судови се направи пропуст и помеѓу другите барања не се поднесе барање за утврдување на родово базирана дискриминација или родово мотивирано прекршување на одредени права, што се загарантирани со Конвенцијата, индивидуалната жалба може да биде одбиена од страна на Комитетот ЦЕДАВ како недопуштена.

При планирањето на случаите особено е важно колку што е можно порано да се утврди доколку не се успее пред националните судови и органи, преку кој меѓународен механизам би се барала понатамошна заштита за секој конкретен случај.

Па, така, потребно е да се процени согласно постојната практика на меѓународните судови/тела дали одреден случај е посоодветен за поднесување, на пример до Европскиот суд за човекови права и слободи во Стразбур или е посоодветен за барање заштита пред Комитетот ЦЕДАВ и врз основа на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација на жените.

Доколку станува збор за повреда на право загарантирано со Конвенцијата ЦЕДАВ, добро е да се размисли за градење случај што ако не успее пред националните судови ќе се процесира пред Комитетот ЦЕДАВ. Имено, практиката покажува дека постапката пред Комитетот ЦЕДАВ е значително пократка, а жртвите, покрај другите правни лекови, можат да добијат и паричен надоместок за претрпената штета. Затоа не постојат генерални препораки, туку одлуката за тоа кои меѓународни механизми ќе се користат понатаму доколку не се успее пред националните судови треба да се донесе за секој случај поединечно и навремено.

Ограничено е користењето на два или повеќе меѓународни механизми за заштита во еден ист случај. Комитетот ќе ја одбие како недозволена жалбата доколку за истиот случај и по истата основа веќе била поведена или се води постапка пред друг меѓународен суд или тело.

При планирањето особено треба да се води сметка за стапувањето на сила на меѓународните документи и механизми. Па, така, конкретно за ЦЕДАВ, мора да се води сметка дали случајот за кој би се поднесувала индивидуална жалба до Комитетот ЦЕДАВ се случил пред стапувањето во сила на Факултативниот протокол за Македонија.

3.5. ПОДГОТОВКА НА ИНДИВИДУАЛНА ЖАЛБА

Подготовката на индивидуалната жалба е од особено значење за нејзиниот успех пред Комитетот ЦЕДАВ, бидејќи доколку таа не биде добро напишана, доколку не е заснована на одредбите на Конвенцијата ЦЕДАВ и доколку не биде поткрепена со факти и докази, ќе биде одбиена како недопуштена од страна на Комитетот ЦЕДАВ.

Индивидуалната жалба се пишува во форма утврдена од страна со Факултативниот протокол и мора да ги содржи сите елементи согласно тоа. Таа може да се преземе на следната интернет-страница: https://www.ohchr.org/documents/HRBodies/CEDAW/InfoNote_OP_en.doc.

А се испраќа на следнава адреса:

Petitions Team
Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
1211 Geneva 10, Switzerland
E-Mail: petitions@ohchr.org

Понатаму, индивидуалната жалба секогаш се поднесува на еден од шесте службени јазици на Обединетите нации, но и приложените докази целосно или релевантни делови мораат да бидат поднесени на јазикот на кој се поднесува апликацијата. Доколку индивидуалната жалба ја поднесувате на англиски јазик, тогаш и сите анекси, докази и придружни документи мораат да бидат на истиот јазик и, доколку е потребно, да се преведат.

Индивидуална жалба можат да поднесат поединец или група жени чиешто права се повредени или нивни застапници со нивна согласност. Комитетот ЦЕДАВ не признава анонимни жалби, меѓутоа заради веројатност од понатамошно виктимизирање или заради заштита на приватниот и семејниот живот на жртвите, податоците на подносителките можат да бидат анонимизирани во одлуката што се објавува јавно, со посебно барање за имињата на жртвите, а целосните податоци да останат познати само за членовите на Комитетот ЦЕДАВ и државата. Доколку се поднесе анонимна жалба или жалба без согласност од жртвите, таа може да биде одбиена како недозволена од страна на Комитетот ЦЕДАВ.

Понатаму, индивидуалните жалби пред Комитетот ЦЕДАВ се поднесуваат исклучиво против државата-членка на Конвенцијата и Протоколот. Доколку државата ја има ратификувано Конвенцијата, но го нема потпишано и ратификувано Факултативниот протокол против неа не може да се поведе постапка по индивидуална жалба пред Комитетот ЦЕДАВ. Индивидуалната жалба не се однесува на приватни правни субјекти или индивидуалци и, доколку е вака поднесена, таа ќе биде одбиена како недозволена од страна на Комитетот ЦЕДАВ.

3.6 ТЕКОТ НА ПОСТАПКАТА И КОМУНИКАЦИЈА СО КОМИТЕТОТ ЦЕДАВ ПРИ ПОДНЕСЕНА ИНДИВИДУАЛНА ЖАЛБА И СЛЕДЕЊЕ НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРЕПОРАКИТЕ ДОБИЕНИ ОД КОМИТЕТОТ

Откако Комитетот ЦЕДАВ ќе ја разгледа индивидуалната жалба од аспект на дозволеност (види погоре причини за недопуштеност), Комитетот ја запознава земјата-членка со секоја индивидуална жалба што е поднесена согласно Факултативниот протокол. Потоа државата-членка во рок од шест месеци откако ја примила жалбата може да поднесе одговор, писмено изјаснување или изјава во врска со наводите за повредите изнесени со индивидуалната жалба против неа.

Откако Комитетот ЦЕДАВ ќе го добие одговорот од државата-членка, на затворени состаноци ги разгледува жалбата со доказите, одговорот од државата и сите дополнителни информации обезбедени од засегнатите страни, по што ќе одлучи дали согласно Конвенцијата има повреди или не, а своите согледувања и препораки ќе ги достави до засегнатите страни (подносителот на индивидуалната жалба и државата-членка).

Согласно Факултативниот протокол земјата-членка е обврзана да им посвети должно внимание на согледувањата и препораките од Комитетот ЦЕДАВ во врска со конкретната индивидуална жалба и во рок од шест месеци од добивањето на ваквите согледувања и препораки должна е до Комитетот ЦЕДАВ да поднесе писмен одговор со информации за активностите што ги презела за исполнување на зададените согледувања и препораки.

Имајќи ги предвид овие рокови, уште еднаш треба да се потенцира дека кога се работи за случаи на дискриминација на жените овој механизам може да се покаже како многу ефикасен и ефективен при постапки за утврдување дискриминација врз жените.

Од друга страна, и подносителките на жалбите со помош на граѓанските организации имаат можност согледувањата и ставовите да ги користат за застапување за да се поправи повредата и да се отстранат последиците, но и за застапување за поголеми системски промени за унапредување на правата на жените и почитување на Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација на жените.

4.

**Придобивките и
недостатоците од
користење на овој
механизам**

Придобивки од користење на овој механизам на заштита на правата на жените и девојчињата се:

- Можност за разгледување на индивидуални случаи кога една држава ги повредува правата на жените;
- Можност за пристап до меѓународна инстанција кога националните органи и судови пропуштиле да овозможат заштита на жените;
- Придонесува за посистематски промени;
- Фокусиран е на унапредување на правата на жените;
- Веројатноста дека постапката по индивидуална жалба може да заврши во некој разумен рок (најрано за една и пол година);
- Менување на практиката по донесување позитивна одлука на Комитетот ЦЕДАВ;
- Постапката е бесплатна;
- Промовирање на Комитетот ЦЕДАВ како механизам за заштита на правата на жените.

Недостатоци до користење на овој механизам се:

- Ограничување на пристапот поради јазични бариери;
- Поголема финансиска оптовареност поради потребата од преведување на сите документи на еден од официјалните јазици на ОН (англиски, француски, шпански, руски, кинески, арапски);
- Слаб механизам за следење на спроведувањето на одлуките на Комитетот ЦЕДАВ од страна на државата-членка.

5.

**Препораки за правни
практичари, граѓански
организации и жени
чишто права се повредени**

- Пред да се почне со работа на некој случај да се процени дали Конвенцијата ЦЕДАВ и Факултативниот протокол се соодветни меѓународни механизми за заштита;
- Да се има стратешки пристап на планирање и водење на целиот случај пред националните судови и органи;
- Да се води сметка за тоа кои национални правни лекови се најефикасни и ефективни за конкретниот случај (некогаш тоа е граѓанска постапка, некогаш административна, а некогаш и кривична постапка);
- Внимателно да се прочитаат Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација на жените, Факултативниот протокол, Генералните препораки кон Конвенцијата и постојната правна практика на Комитетот ЦЕДАВ што може да се примени на конкретниот случај;
- Секогаш да се води сметка за роковите, основата и дозволеноста на жалбата;
- Практиката покажува дека некогаш може да се постигне успех и пред националните органи и судови ако се посочи на обврските од конвенцијата и постојната практика на Комитетот ЦЕДАВ;
- Доколку постои можност да се контактираат и да се соработува со граѓански организации што работат на полето на заштита на правата на жените;
- Да се обезбедат доволно средства за водење на сите постапки, вклучително и постапката пред Комитетот ЦЕДАВ;
- Жртвите да се контактираат и да се мотивираат континуирано, редовно да се известуваат за секоја фаза од постапките, вклучително и постапката пред Комитетот ЦЕДАВ;
- Добиените препораки да се комуницираат со јавноста, да се следи нивното исполнување од страна на државата-членка, доколку има потреба да се извести Комитетот ЦЕДАВ за нивно неспроведување, да се користат за кампањи за системски промени, а не само за промени поврзани со конкретниот случај.

Библиографија

- Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација на жени (ЦЕДАВ)
- Факултативен протокол кон ЦЕДАВ
- Генерални препораки кон ЦЕДАВ
- Прирачник за пратеници
- Одлуки на Комитетот ЦЕДАВ

КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ
ПРАВА НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА